

Trenta anys de la nit més llarga a Flix

Se complixen 30 anys de la fuga de clor de La Fàbrica, que va crear un núvol tòxic sobre la població

Flix Andreu Prunera

Eren altes hores de la matinada del 21 de gener de 1996. El jove regidor de cultura de Flix, Marc Mur, se despertava esglaiat per l'avis de l'alcalde, Antoni Sabaté. **"Vivíem a la mateixa escala i em va avisar de seguida: hi havia hagut una fuga de clor important a la fàbrica"**, recorda Marc Mur, trenta anys després.

El fregament intern d'una bomba d'alimentació de clor líquid a la planta de cloroform de La Fàbrica —llavors d'Erkimia— de Flix va fer augmentar la temperatura del clor i va acabar perforant la canonada d'acer inoxidable. Prop de 6 tones de clor líquid van sortir a l'exterior i es van volatilitzar ràpidament, i es va crear un núvol tòxic al voltant del complex químic.

Eren les 2.18 h, i Jaume Masip es trobava a La Fàbrica, feia el torn de nit a la planta coneguda com a *Per/tetra* (perclorètil·l i tetraclorur de carboni). **"Va ser la fuga de clor més greu. Van parar totes les plantes. El clor és tòxic i altament corrosiu, i vam posar-nos les màscares integrals, amb l'angoixa que el núvol tòxic se pogués desplaçar cap al poble"**, relata. Josep Maria Recha era llavors regidor de l'Ajuntament i també treballava a la fàbrica. El dia 21 de gener li tocava torn de matí, a les 6 h. **"El clor és més pesat que l'aire i, per tant, el núvol se va situar fora de La Fàbrica, sobre el riu, sense agafar alçada"**.

El Pla de Seguretat Exterior de les Químiques de Tarragona (Plaseqta) se va activar en el nivell màxim. Marc Mur se va dirigir a l'ajuntament vell —al carrer Major— on hi havia el Centre de Coordinació Operativa Local (CECOPAL) i va activar el dispositiu d'emergència municipal. **"Mentre arribaven els efectius de Protecció Civil, les ambulàncies i tots els efectius previstos al Plaseqta, nosaltres vam haver de prendre decisions ràpides i repartir-nos la feina"**, detalla Marc Mur. Era una matinada de gener, amb temperatures molt baixes, i la majoria de la gent se trobava a casa seua, dormint i amb les finestres tancades. És l'escenari que es recomana davant una fuga química d'estes característiques i, per això, se va optar per no activar

Imatge de la vàlvula on se va produir la fuga / FOTO: LA VEU DE FLIX (1996)

Durant la fase més crítica es van tallar les carreteres d'accés a Flix i també es va interrompre parcialment la circulació ferroviària

les sirenes d'emergència ni fer cap notificació per megafonia. La majoria de la gent ja era confinada i un avís d'emergència greu podia alterar la situació.

Però era dissabte i hi havia activitat nocturna. **"Vaig anar al bar L'Escala a avisar de la situació, i alguns se van quedar tancats allà i d'altres van marxar ràpidament cap a casa"**, explica Mur, **"i després em vaig dirigir al CAP"**.

Mentrestant, el núvol tòxic se desplaçava de forma lenta cap al nucli urbà a través dels túnels de navegació i de l'entrada a la central hidroelèctrica de FECSA. Les dades dels sensors de la Xarxa de Vigilància i Prevenció de la Contaminació Atmosfèrica de la Generalitat van marcar el 21 de gener de 1996 unes concentracions de 120 micrograms per metre cúbic quan el límit registrat era de 50 micrograms.

"En arribar al CAP, hi havia trànsit d'ambulàncies, que venien per a atendre la població segons el protocol del Plaseqta, i també personal

de Protecció Civil, equipats amb mascaretes. Va ser llavors quan em vaig trobar malament, em costava respirar i em van posar dins una ambulància", detalla Marc Mur. Va ser un dels dos veïns de Flix que van haver de ser ingressats a l'Hospital Comarcal de Móra d'Ebre per fortes irritacions als ulls i a les vies respiratòries. Una desena de persones més van necessitar atenció mèdica. Eren treballadors de la fàbrica, persones que es trobaven en bars del centre del poble i també el maquinista d'un tren de mercaderies que a aquella hora passava per davant d'Erkimia.

Durant la fase més crítica es van tallar les carreteres d'accés a Flix i també es va interrompre parcialment la circulació ferroviària. A la sala de control de la central nuclear d'Ascó van saltar les alarmes. Els mesuradors de clor del túnel de captació d'aigua van percebre els alts nivells i va quedar aïllat, sense afectació. A les 5.45 h, el núvol s'havia dispersat i la situació tornava a la normalitat. Marc Mur va ser donat d'alta al cap de pocs dies.

Va ser la fuga de clor més greu registrada fins llavors a Europa. **"Va passar una nit d'hivern, amb una nit d'estiu o en ple dia hagués pogut ser una tragèdia"**, assegura Josep Maria Recha. L'accident va obrir un fort debat sobre les mesures de seguretat a la fàbrica. El llavors president d'Erkimia, Josep Piqué, va defensar —a TV3— que **"el dipòsit de**

clor tenia les vàlvules que preveu la legislació", però també va reconèixer que **"calia anar més enllà"** i millorar la seguretat de la planta. En els següents anys, se van instal·lar noves vàlvules de seguretat amb millors sistemes de tancament i aïllament.

La situació, però, va posar sota el focus altres mancances en el Plaseqta i els sistemes de Protecció Civil. **"La fuga va posar en relleu alguns déficits en els sistemes de comunicació i, sobretot, que no podia ser que al poble no tinguéssim equips de protecció personal per a gestionar l'emergència"**, explica Marc Mur. **"Els equips del Plaseqta que van intervenir a l'emergència (Protecció Civil, Bombers, Mossos d'Esquadra, Guàrdia Civil i personal sanitari) anaven equipats per la situació, però a Flix no en teníem, d'equipaments de protecció"**. Els equips van arribar al poble mesos després.

Vint anys més tard, el 2017, Erros acabaria tancant la línia de clor de Flix. Una decisió que va marcar el futur laboral al poble i que va comportar anys de protestes per part dels veïns. Una de les reivindicacions que va portar Marc Mur —llavors alcalde— a enfrontar-se als dirigents de la química van ser els déficits en la seguretat i els abocaments al medi ambient al llarg de dècades, alguns dels quals, encara en terreny de la fàbrica, no s'han descontaminat. ■